

otroke, saj še pri odraslih lahko zaradi provokacij doseže napačno razumevanje.

Oporekali bi lahko tudi pesimističnemu koncu oziroma začetku, pa tudi ta ni tako pesimističen glede na jasno alternativo - izbiro Kenovega dekleta. Izpostavljena je pravzaprav človekova osnovna življenjska izbira: živeti - ne živeti. Dva filmska lika izbereta smrt, ostali pa življenje sicer ne preveč trdnimi vrednotami, a vendar vrednotami. Izbira ne živeti pa se v tem filmu nikakor ne propagira.

Robert Jakomin

Boris Pahor
Zgodba o reki,
kripti in
dvorljivem golobu
Litera, Maribor 2003

Roman Borisa Pahorja *Zgodba o reki, kripti in dvorljivem golobu*, ki je izšel ob avtorjevi 90-letnici, se dotika tem, ki so zveste spremljevalke avtorjevega opusa. Tako se v njem Pahor dotika vprašanj (preživetja) slovenstva v Trstu in premoščanja posledic izkušnje koncentracijskega taborišča skozi tematizacijo poglobljene (erotične) ljubezni. Ta je po njegovem edina možna pot preobražanja temnega pola življenja, in sicer na način osebnostnega očiščevanja in dozorevanja, ki naj bi vodila v polno medčloveško sožitje.

Dogajalni okvir, ki se geografsko razprostira od njegovega Devina do njenega Pariza, poseljujeta slovenski pisatelj Igor in psihiatrinja Lucie s svojim intenzivnim iskanjem življenjskega smisla. Iz njega napajajoč se nadejata preseči grozljivo notranjo popačenost, v katero je njo pahnila očetova seksualna zloraba, njega izkušnja kulturnega in fizičnega genocida "rimskega fašizma, nemškega rasizma in pristne domače rdeče diktature". Lucie se iz svoje travme rešuje s pomočjo ljudi, ki so tako kot ona doživeli zlorabo. Prav tako Igor, ki s svojim vnetim pisateljevanjem skuša oz-

dravitvi dragega bolnika - svoje na smrt bolno rodno mesto Trst. Tako skuša Igor v oživljanju svetlih trenutkov mesta, to je stoletij njegovega razcveta, ko je bilo mesto oprto na svoje slovensko zaledje in svetovljansko odprto navzven, zaradi česar sta lahko v njem v sproščenem ustvarjalnem sožitju razvijala oba naroda, najti prostistrup za bolezen, ki ga je smrtno načela. Na bolezen izkoreninjenja mesta iz njegovega naravnega zaledja in začetka sovraštva do naroda, ki je Trst bistveno sooblikoval. Na bolezen, ki je dosegla svoj vrh z vladavino črne diktature in traja vse do danes, zaradi česar je Trst še vedno "nesrečno mesto z dvema dušama, od katerih skuša ena zadušiti drugo", kot pravi junak, ko z neusahljivo vnemo išče priložnosti opozarjati na uničevanje človeka, ki se dogaja skozi zatiranje njegove materinske krvi.

Temeljni agens, ki žene junaka v njunih temeljnih prizadevanjih, je torej reševanje človeka iz krempljev uničevalskih sil, ki jim je izpostavljen. To učinkovanje destruktivnih sil na človeka se najbolj nazorno pokaže v uničevanju človeškega telesa, čemur sta bila oba junaka romana neposredno izpostavljena. Lucie ob spozabljanju svojega roditelja, Igor pred "krematorijskimi pečmi", kjer so »iz ljudi delali milo in s človeškim pepelom gnojili v lončkih cvetlice« in

»so si kurjači iz dekliskih las pripravljali posebne pernice, na katere so legala telesa, utrujena od upravljanja s pečmi«. Nasproti tovrstnemu uničevanju človeka postavljata filozofijo totalne afirmacije (človeškega) telesa, filozofijo nedotakljivosti in svetosti telesa in telesnosti. V spoštovanju človeka in čaščenju njegovega telesa, ki doživi svojevrsten vrh v umetniškem ovekovečenju ranljivosti njegovega telesa (značilne so Igorjeve analize vtisov ob platnih Piona in Mušiča) in subtilni seksualnosti (ki se je roman sicer pogosto, a dostojanstveno dotika), torej v posvečujoči ljubezni do telesa in telesnega, bi namreč naj bil po njunem, še posebej Igorjevem mnenju začetek konca njegovega posedovanja in ubijanja.

Igor tako razvije življenjsko filozofijo, po kateri naj bi človeštvo skušalo ustvariti svet, »v katerem bi bil človek solidaren s sočlovekom in bi v bistvu zmeraj spoštoval njegovo svobodno odločanje, začnši s spoštovanjem njegove telesnosti.« Po njegovem je namreč človeku ostala samo še ljubezen, ljubezen do človeka in njegovega nedotakljivega telesa. Ta ljubezen je njegovo edino in trajno "dragoceno zatočišče", saj je po Igorjevi izkušnji ta ljubezen dejansko neuničljiva. Kajti v človeku je preživela tudi v takih neznosnih stanjih, kot je pekel koncentracijskega taborišča, in je torej dragocen

dokaz človekove plemenitosti v obliki izjemno požrtvovalnega trganja telesa sotrpinov iz krempljev smrti. In ravno v tej zoper uničevalsko smrt boreči se in nedotakljivost človeškega telesa varujoči ljubezni naj bi bil po njegovem utemeljen novi človeški etos, "etos brez transcendence", v katerem bi temeljilo medčloveško sožitje.

V takšnem razumevanju je utemeljena tudi njegova ljubezen do Lucie. V temelju njunega odnosa je namreč namesto transcendentne Ljubezni spoštovanje nedotakljivosti svobode drugega, kar naj bi se še s posebno dognanostjo dogajalo v nezavezujočem, a posvečujočem použivanju telesa sočloveka. Lucie in Igor tako gojita svobodno ljubezen, ljubezen brez dokončne zaveze drug drugemu in s tem ljubezen brez obveznosti, zato tudi v odprtosti "za možnost najdenja pri drugih" ... Vendar ta njuna ljubezen, ki si v strahu pred posedovanjem in s tem uničevanjem sočloveka dopušča okušati le občasna, sicer globoka, a ne totalna medsebojna najdenja, vodi v razklanost, hlastajočo nepotešenost in nemir ter slednjič privede v dušeče posedovanje sočloveka in s tem do njegovega (posrednega) uničevanja (ki se pokaže v Igorjevem pokrovitelskem vplivanju na Lucie-jine temeljne odločitve, zlasti glede dvomov o nemožnosti skupne prihodnosti). Tako se

njuna ljubezen, utemeljena v zgolj človeškem čaščenju nedotakljivosti človeka in njegovega telesa, izkaže v problematični luči.

Morda bi se dejstvo, da njuna ljubezen kljub obetavnemu brstenju ne more odrešilno pognati divjega zelenila in se razkošno razmahniti v cvetenju, lahko pojasnilo z znatno starostno razliko med njo, ki šele zori v žensko in hrepeni po "osebi s prihodnostjo", in njim, ki si v zenitu svoje zrele moške dobe želi žensko, ob kateri bi v umirjeni refleksiji doživel izzvenenje svojega prepolnega življenja. Morda pa je njuna ljubezen ujetnica prevelikih razlik zaradi pripadnosti različnim narodom, zaradi česar ne delita istega maternega jezika, ki tako bistveno in temeljno »odpira pot do sočloveka«, kot pravi Igor. Morda pa je potrebno razlog za počasno umiranje njune ljubezni, ki v polnosti niti zadihala ni, potrebo iskati še globlje?

Morda se ta skriva v temelju njunega razumevanja ljubezni kot čaščenja nedotakljivosti in posvečenosti človeka in njegovega telesa. Torej v razumevanju ljubezni kot posvečevanja človeškega telesa in telesnega, "brez usmerjanja v onostranstvo", katero naj bi bilo po Igorjevem mnenju krivo za uničevanje človeškega telesa v imenu idej, idealov, ideologij. Zato tudi Igor zagovarja razumevanje ljubezni kot poskusa

ovrednotenja telesa brez Duha, Ideje. Vendar ta zapade v redukcijo človeka na telo, na razpoložljivo, zamenljivo, nepredirno telo, s katerim ne more priti do pravega dotika, zblizanja, kar se zgodi ravno v njegovem odnosu z Lucie, česar se Igor zave, ko pravi: *»da, a ne gre samo za stik teles, bistvo je bližina kot taka, na katero se na drugem koncu Evrope dolgo, predolgo pripravljamo«*. Med njima torej ni bližine, ko, kot pravi *»v svoji samoti skušava splesti vez, tenko vrv med nama iz besed in ganjenosti«*, temveč stopnjujoča osamljenost, ki vodi v iskanja poglobljene in totalne povezanosti z drugimi.

Očitno spoštljivi dotiki niso dovolj, verjetno je obzirna beseda premalo, najverjetneje je iz takšnih elementov sestavljena ljubezen nezadostna. Kajti v človeka je položeno hrepenenje, pravzaprav želja po Totalnem, po Zavezujočem, po Najglobljem. Kar tudi Lucie vseskozi čuti, ko hrepeni po osebi, ki bi se ji dala za vse življenje, in še bolj po Odgovoru, ki ga zasleduje v svojih duhovnih poglobljajnih. In to kljub Igorjevim ugovorom, da človeška ljubezen zadostuje, saj je po njegovem ta ljubezen *»največ, kar lahko daš drugemu in od njega dobiš«*, zato ne razume, zakaj jo mora Lucie *»religiozno sublimirati«*. Tako gresta počasi vsaksebi, vsak na svoj način iščoč pomirjenje svojih neštetihih dilem, nemirov, negotovosti...

Pahorjev roman tako ponika v tisto, iz česar vznika, v nerazrešenost človeških iskanj. Namreč v človekovem stoičnem pomirjenju s svojo danostjo, iskanji, stremljenji, strastmi, v kar izzveni iztek romana z razmišljanjem o prihodnosti junaka Igorja, avtorjevega z avtobiografskimi prviniami zaznamovanega alter ega. Tako roman kljub zanimivemu dogajalnemu okvirju, v katerem postavlja prvine slovenske literature in zgodovine ter skozi temeljne dileme naroda v koordinate širšega evropskega prostora, v katerem ta dobi kozmopolitski zamah, in kljub prepričljivem ljubezenskem dogajalnemu zapletu, ostaja neizživet. Ostaja namreč pri razpostavi temeljnih dilem, a nanje na najde (morda niti ne išče?) prepričljivih dokončnih odgovorov. In tako nekako ostaja v sprijaznenosti z mnogoterostjo resnic, ki naj bi jih bilo toliko kot ljudi, in s tem s temeljno nezavezujočnostjo vseh človeških dognanj in prizadevanj. In kako daleč je od tod do razpoložljivosti človeka, do njegove radikalne izpostavljenosti samovolji sočloveka in njenim grozljivim razsežnostim, ki vodi do mentalnih in fizičnih genocidov v krematorijih raznovrstnih oblik, iz groze nad katerimi je roman pravzaprav vzniknil?

Tadeja Tratnjek

Karl Barth
Kratka razlaga
Pisma Rimljanom
 prevedel Marko Urbanija,
 uvodna beseda
 Matjaž Čravec,
 KUD Logos,
 Ljubljana 2002

Značilnosti Barthove teologije v knjigi na kratko predstavi Matjaž Čravec. Karl Barth, gotovo eden vodilnih nemških protestantskih teologov je svojo študijsko pot začel v Berlinu, Bernu in Marburgu, kjer se je srečal s profesorjema Adolfom Harnackom in Wilhelmom Herrmannom. Oba veljata za velika liberalna protestantska teologa. Kasneje se je ob ponovnem branju svetopisemskih besedil radikalno odvrnil od te liberalne teologije in začel odkrivati biblično teologijo, ki se osredotoča na Jezusovo osebo in pojem Božjega kraljestva. V svojih delih je osnoval povsem nov miselni sistem, ki ga lahko imenujemo »kristološka metafizika«. Odpira nam pogled na resničnost, ki je utemeljena v posamičnem časnem bitju, v Krizanem in Vstalem. S tem preseže logiko tedanje zahodne metafizike, katere temelj je bilo »abstrahiranje«. Za Bartha je možna le teologija, vezana na razodetje, ki izhaja iz odrešenjske zgodovine. Razodetje samo v sebi je merilo resnice. Vse je potrebno pre-